Perinnepirkot huomio

Iiu Susirajan omakuvat sosiaalisen median ylläpitämän perinteisen naiskuvan haastajina

Eeva Halkosaari

Kandidaatin tutkielma, taidehistoria

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2015

Sisällys

1 Johdanto 1

2 Sosiaalisen median välittämä naiskuva 3

2.1 Selfie 5

2.2 Täydellinen arki 7

3 Iiu Susirajan omakuvat 9

3.1 Sukkahousut tisseissä – Parodia naiseudesta 9

3.2 Ruma ryijy ja joulukuusi – Lavastus 10

3.3 Makkarakruunu – Rekvisiitta 11

3.4 Maha tarjottimella ja kahvikuppi tissillä – Ruumiillisuus 14

3.4.1 Älä syö mun eväitä – Lihava naisruumis esillä 14

3.4.2 Hajuton ja mauton – Naisen ruumiillinen rajoittaminen 17

3.5 Poseeraamattomuus 19

4 Yhteenveto 22

5 Lähteet 24

Kannen kuva: Iiu Susiraja, *Perinnepirkot huomio 1,* 2010.

1 Johdanto

Tutkin kandidaatin tutkielmassani valokuvataiteilija Iiu Susirajan (s. 1975) omakuvia. Millaisen naiskuvan Susirajan kuvat tarjoavat suhteessa sosiaalisen median[1] välittämiin naiskuviin? Hypoteesini on, että Susirajan omakuvat ja sosieelisen median naiskuvat ovat toistensa vastapooleja. Aineistona ovat Susirajan omakuvat vuosilta 2008-2013[2]. Havainnot sosiaalisesta mediasta, sen luomista ilmiöistä, käyttäjistä ja käytöstä ovat empiirisiä. Tutkimukseni näkökulma ja teoreettinen pohja ovat feministisesti suuntautuneessa kulttuurisessa sukupuolen- ja lihavuustutkimuksessa. Olen perehtynyt sekä kotimaiseen että ulkomaiseen tutkimuskirjallisuuteen ruumiillisuudesta, lihavuudesta[3], mediasta, estetiikasta, tilasta ja arjesta. Käyttämäni kirjallisuus on poikkitieteellistä, mutta sijoittuu kulttuurintutkimuksen kenttään.

Tutkimukselleni oleellinen pohja on sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneessa sukupuolessa. Teoreetikot ovat selittäneet sosiaalista sukupuolta hieman eri tavoin ja teoriat ovat kehittyneet jatkuvan kritiikin ansiosta. Sosiaalinen sukupuoli on jotain, mikä ”opitaan kulttuuriin ja yhteiskuntaan sosiaalistumisen myötä.[4]” Sukupuolen voidaan käsittää rakentuvan toistuvista sukupuoliperformatiiveista, jotka suhteutuvat yhteiskunnassa vallalla oleviin sukupuoli- ja ruumisnormeihin. ” -- Sukupuoli rakentuu myös visuaalisissa ja verbaalisissa esityksissä: kuvissa, mallisuorituksissa ja niiden jäljittelyssä”[5]. Naiseuden representaatiot eri medioissa ja taiteessa myös osallistuvat yhteiskunnallisen sukupuolijärjestelmän rakentamiseen, ylläpitoon tai muuttamiseen.[6]

Tutkimukseni on kulttuurintutkimukselle tyypillinen hermeneuttinen laadullinen tutkimus. Olen pyrkinyt teoriakirjallisuuden ja kuva-analyysin avulla tulkitsemaan kuvia ja hahmottamaan syvempiä merkityksiä ja teosten yhteyksiä sosiaalisiin rakenteisiin. Kuten hermeneuttisessa

---

[1] Sosiaalisella medialla tarkoitetaan erilaisia verkkoviestintäympäristöjä, joissa käyttäjät voivat vapaasti sekä tuottaa että vastaanottaa sisältöjä.

[2] Kuvasarjat *Hyvä käytös* (2008–2010)*, Kaunis tuhmuus* (2008-2009)*, One size fits all* (2010)*, Tuhmaa pullaa* (2011–2012) ja *Täydellinen arki* (2012-2013).

[3] Lihavuutta kulttuurisena ilmiönä tarkastelevat feministitutkijat käyttävät sanaa “lihava” esimerkiksi “ylipainoisen” sijaan. Lihava ja lihavuus ovat arvovapaita termejä, joilla viitataan suureen kokoon, joka ymmärretään tilanne- ja kulttuurisidonnaiseksi. Harjunen & Kyrölä 2007, 306; Kyrölä 2005, 104.

[4] Mäkelä, Puustinen & Ruoho 2006, 18.

[5] Rossi 2006, 64.

[6] Kts. mm. Bonsdorff & Seppä 2002, 12-17; Mäkinen, Puustinen & Ruoho 2006, 17–23; Harjunen & Kyrölä 2007, 29–31; Kyrölä 2006, 120–123; Rossi 2006, 63–65.

tutkimuksessa yleensä, haluan myös tässä tapauksessa korostaa tulkintojen subjektiivisuutta. Liitän Susirajan kuviin Susirajan omasta intentiosta poikkeavia merkityksiä ja tulkintoja. Susiraja ei pidä kuviaan poliittisina, vaan on syyttänyt niiden sisällöstä outoa mielikuvitustaan[7]. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö kuvilla voisi olla tiettyjä merkityksiä tai vaikutuksia. Taiteilijan intentio on vain yksi mahdollinen merkityksenanto (tai -antamattomuus).

Tarkastelen ensin sosiaalisen median naiskuvia, avaan selfien käsitettä ja pohdin kuvien julkisuus aspektia. Kolmannessa luvussa käsittelen Susirajan teoksia. Olen hahmottanut Susirajan kuvista neljä ratkaisevaa teemaa: lavastuksen, rekvisiitan, ruumiillisuuden ja poseeraamattomuuden. Nämä kaikki ovat tärkeitä osatekijöitä kuvien luomassa parodiassa. Nostan esiin yksittäisiä teoksia esimerkinomaisesti. Pyrin tekemään niistä tulkintoja ja osoittamaan yhteyksiä feministiseen teoriaan. Olen lainannut tutkielmani otsikoksi ja muutamaksi alaotsikoksi Susirajan teosten ja teossarjojen nimiä[8], joiden avulla pyrin ylläpitämään tutkielmassa Susirajan kuvista huokuvaa tunnelmaa ja taiteilijan asennetta. Muutamissa otsikoissa viitataan suoraan teosten yksityiskohtiin. Näin osoitan konkreettisesti joitain esimerkillisiä visuaalisia ärsykkeitä, joihin hahmottelemani teemat pohjautuvat.

Iiu Susiraja (ent. Pirre Karvinen) on turkulainen valokuvataiteilija, joka valokuvaa asetelmia ja omakuvia. Viime vuosina Susirajan valokuvat ovat herättäneet kiinnostusta niin suomalaisessa kuin ulkomaisessakin valtamediassa. Susirajan valokuvat ovat levinneet myös sellaisissa sosiaalisissa medioissa, joissa taidekuvasto on marginaalista. Susiraja tiesi jo lapsena haluavansa taiteilijaksi[9]. Ennen taiteilijan uraansa hän ehti kuitenkin suorittaa eri ammattikouluissa rakennusmaalauksen, maalaus- ja tekstiiliartesaanin opintoja. Vuosina 2008-2012 Susiraja suoritti kuvataiteilijan opinnot Turun ammattikorkeakoulun taideakatemiassa. Hän jatkoi Kuvataideakatemian kuvataiteen maisteriopintoihin vuonna 2013. Ensimmäisen (yksityis)näyttelynsä Iiu Susiraja piti jo 2005, jonka jälkeen hänellä on ollut sekä yksityis- että yhteisnäyttelyitä.[10] Susirajan töitä on myös useissa merkittävissä kokoelmissa[11].

---

[7] Pihlajaniemi 2014.
[8] Otsikkoina käytettyjä Susirajan teosten ja teossarjojen nimiä ovat *Perinnepirkot huomio 1* ja *2, Täydellinen arki, Älä syö mun eväitä* ja *Hajuton ja mauton.*
[9] Friman 2011.
[10] Susirajan CV.
[11] Susirajan töitä on seuraavissa kokoelmissa: Helsingin taidemuseo, Kiasma, Valtion Taidekokoelma, Turun museokeskus, Suomen Valokuvataiteen museo.

2 Sosiaalisen median välittämä naiskuva

Sosiaalinen media tarjoaa kaikkien nähtäville kuvia tavallisista ihmisistä vastapainoksi television Hollywood-kaunottarille ja isojen muotitalojen mainoskuvien langan laihoille malleille. Esimerkiksi blogikirjoittajat[12] eli bloggarit ovat uusia roolimalleja. Suurin osa heistä on omaa arkeaan eläviä tavallisia ihmisiä, joilla ei ole manageria suunnittelemassa heidän julkisuuskuvaansa. Bloggareiden ajatuksia ja elämäntyyliä ihannoidaan, ei vain ulkonäköä. Suosituimpia vaikuttavat kuitenkin olevan kauniit muotibloggarit. He ylläpitävät naisihanteita ja normeja erityisesti kauneus- ja muotiblogeissa, joissa ulkonäkö korostuu.

Muita erityisesti fitness-buumin myötä suosituksi nousseita blogityyppejä ovat fitness-, urheilu- ja hyvinvontiblogit. Fitness on fitnessurheilun innoittamana elämäntapana, johon kuuluu kehon muokkaus urheilun ja ruokavalion avulla. Jo 90-luvulla ihannenainen muuttui urheilullisemmaksi, mutta 2000-luvun lopulla ilmiö paisui. Fitnessurheilun ympärille rakentunut alakulttuuri vuosi valtakulttuuriinkin erityisesti sosiaalisen median kautta. Fitness-buumi on synnyttänyt naisille uuden maskuliinisen, lihaksikkaan ja voimakkaan ruumisihanteen. Lihaksikas naisvartalo rikkoo perinteisiä ruumisnormeja. Samalla siitä on kuitenkin muodostunut uusi ruumisnormi, joka ei anna tilaa lihavalle naisvartalolle. Fyysisten maskuliinisten piirteiden lisäksi lihaksikkaaseen naiseen liitetään maskuliinisena pidettyjä henkisiä ominaisuuksia, kuten tahdonvoima ja kurinalaisuus. Voiko nainen saavuttaa saman valta-aseman kuin miehet vain maskuliinisten piirteiden avulla?[13]

Katariina Kyrölä esittää naisruumiista kolmitasoisen mallin, jossa eri tasot ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Ensimmäisellä tasolla ovat tosielämän naisruumiit, toisella naisruumiin presentaatiot mediassa ja muualla kulttuurissa, ja kolmannella ruumiinkuvat, jotka rakentuvat suhteessa kahteen edelliseen.[14] Sosiaalinen media tuo tähän ajatusmalliin uuden ulottuvuuden ja ristiriidan. Sosiaalisen median naiskuvat kuuluvat sekä ensimmäiselle, että toiselle tasolle. Sosiaalisen median sisällöt ovat nousseet mainoskuvaston rinnalle merkittävinä sukupuoliperformatiivien toistajina. Sosiaalisen median kuvasto toimii monilta osin samalla tavalla kuin mainoskuvasto. Leena-Maija Rossi osoittaa, kuinka mainonta toimii sukupuolijärjestelmää rakentavana ja ylläpitävänä

[12] Bloggaamisella tarkoitetaan oman blogin ylläpitämistä, eli sisällön tuottamista blogiin. Blogi voi käsitellä rajattua aihealuetta tai muistuttaa päiväkirjaa. Blogeja ”pidetään” usein erityisillä blogialustoilla, esimerkiksi Googlen tarjoamalla Bloggerilla tai vaikka jonkin muutakin sisältöä tuottavan sivustolla, kuten sanoma- tai aikakausilehtien kotisivuilla.
[13] Kts. Bordo 1993, 195.
[14] Kyrölä 2006, 108.

koneistona. Hän nojaa erityisesti Butlerin käsitykseen sukupuolesta performatiiveina ja käsittää mainonnan toistavan tällaisia sukupuolta tuottavia performatiiveja.[15] "Samoin kuin muukin media, mainonta tuottaa sekä jäljittelevää toistoa, että vastarintaa." Katsoja rakentaa aktiivisesti identiteettiään joko samaistuen tai kyseenalaistaen näitä sisältöjä.[16] Sosiaalisen median etuna onkin se, että ihmiset voivat löytää sieltä erilaisia sukupuoli- ja seksuaaliperformatiiveja ja omalle identiteettityölleen sopivan ympäristön. Sosiaalisen media ei ole yhtä homogeeninen, kuin monet muut mediat. Esimerkiksi televisio- ja radio-ohjelmat usein heijastavat melko yhteinäistä yleisesti hyväksyttyä arvomaailmaa. Tästä huolimatta sosiaalinen media heijastaa voimakkaasti yhteiskunnan sukupuoli-, seksuaali- ja ruumisnormeja. Kuten mainoksetkin, myös sosiaalinen media "kertoo toistuvasti ihanteellistettuja mallikertomuksia hyvän elämän ehdoista asettaen samalla rajoja yleisesti hyvänä ja normaalina pidetylle"[17].

Sosiaalinen media, erilaiset internetin palvelut ja älypuhelinten sovellukset, ovat antaneet yksilölle mahdollisuuden nostaa itsensä, jos ei varsinaisesti julkisuuteen, niin julkisesti nähdyksi. Sen sijaan, että tämä tavallisten ihmisten näkyvyyden lisääminen olisi löyhentänyt sukupuoli- ja ruumisnormeja, se on mielestäni tiukentanut niitä. Bordon mukaan moni nainen on halukas osallistumaan tiukkoja sukupuolinormeja ylläpitäviin kulttuurisiin käytänteisiin, jotka objektivoivat ja seksualisoivat naisia[18]. Jättäytyessään tiettyjen palveluiden ja käyttöliittymien ulkopuolelle ihminen on vaarassa syrjäytyä omasta sosiaalisesta piiristään. Erilaisten sosiaalisten medioiden profiilien ja kuvagallerioiden ylläpitäminen voi olla tärkeä osa oman julkikuvan ylläpitämistä. Nykypäivänä ihmiset usein vaativat toisiltaan näihin sosiaalisiin medioihin osallistumista, jotta mahdollisimman monet noudattaisivat samanlaista sosiaalista käyttäytymismallia. Jotkut saattavat kokea Facebookiin kuulumattoman tuttavan hankalaksi, sillä hänelle ei voi kommunikoida kuten muille. Lisäksi sovelluksiin ja sivustoille muodostuu omia normeja, joihin sopeutumista käyttäjiltä vaaditaan. Käyttäjät helposti omaksuvat nämä toimintamallit saadakseen uskottavuutta näissä ympäristöissä.

[15] Rossi 2006, 62–65.
[16] Rossi 2006, 63.
[17] Rossi 2006, 63.
[18] Bordo 1993, 28.

2.1 Selfie

Selfie tarkoittaa ihmisen itse itsestään ottamaa valokuvaa, joka usein jaetaan jossain sosiaalisen median palvelussa. Sana on lyhenne englannin kielen sanasta self portrait ja se on omaksuttu suomen kieleen tarkoittamaan sosiaalisessa mediassa jaettuja omakuvia. Selfietä valokuvaava henkilö pitää kuvausvälinettä kädessään niin, että kuva on otettu joko käsivarren mitan päästä kuvattavasta eli kuvaajasta, peilin kautta tai selfietikun avulla. Kännykkäkamerat ja älypuhelimet ovat lisänneet selfieiden määrää sekä vaikuttaneet niiden merkitykseen.

Selfiellä on kaksi perustoimintoa. Se voi olla joko edustava otos tai viesti. Edustavalla otoksella tarkoitan imartelevaa kuvaa henkilöstä, mutta myös tietyssä kontekstissa mahdollisimman paljon tältä henkilöltä näyttävää kuvaa. Esimerkiksi sosiaalisen median käyttäjätilien profiilikuvissa voi olla toivottavaa, että ihminen näyttää itseltään. Imartelevista valokuvista, niin itse kuvatuista, kuin muidenkin valokuvaamista, voidaan moniin palveluihin muodostaa jonkinlainen kuvakollaasi tai galleria, jonka avulla käyttäjä voi visuaalisesti rakentaa muille ihmisille mielikuvan itsestään. Jotkut saattavat esimerkiksi suosia ystävien kanssa otettuja yhteiskuvia, jotta he näyttäisivät muiden käyttäjien silmissä sosiaalisilta. Selfie voi toimia myös informatiivisena viestinä. Selfiellä henkilö pystyy yhdellä kuvalla, kirjoittamiseen verrattuna nopeasti ja vaivattomasti, jakamaan paljon tietoa itsestään: ulkoisen olemuksen, ilmeellä ja ruumiin asennolla viestityn mielialan, taustan vihjaaman sijainnin ja mahdollisen toiminnan. Esimerkiksi Snapchatin[19] idea perustuu pitkälti siihen, että kuvan avulla voi nopeasti viestiä itsestään. Mikko Villi on tutkinut valokuvaa mobiiliviestinnän välineenä. Hänen mukaansa ”Puhelimeen liitettynä kamera ja valokuvaus muotoutuvat osaksi välitöntä keskinäisviestintää. Valokuva toimii viestinnällisenä välineenä, jonka avulla toisistaan etäällä olevat ihmiset voivat olla yhteydessä liki reaaliaikaisesti ja muodostaa kontaktin nykyhetkessä--”[20]. Selfiet ja kuvaviestit ovat keino välittää läsnäoloa tietyssä hetkessä fyysisestä etäisyydestä huolimatta[21].

Imartelevien omakuvien rinnalle on noussut “rumien” kuvien ilmiö. Epäedustavia kuvia itsestä jaetaan usein suljetuissa mobiililaitteiden chat-palveluissa tuttavien kesken (esim. WhatsApp ja Snapchat), joten ne eivät useimmiten ole julkisesti jaettuja. Lisäksi huonoja tai rumia kuvia itsestä

[19] Snapchat on älypuhelimen sovellus, jossa käyttäjät viestivät toisilleen pääasiassa kuvilla ja lyhyillä videoilla, jotka katoavat vastaanottajan nähtyä viestin.
[20] Villi 2011, 32.
[21] Villi 2011, 32-37.

julkaistaan lähinnä ironisesti, niiden huumoriarvon tähden. Huonoissakin kuvissa poseerataan: tehdään liioiteltuja ilmeitä ja väänneellään naamaa. Katsoja usein ymmärtää, ettei kuvan kohde tavallisesti näytä tältä. Erityisesti kauniiden naisten rumat kuvat ovat lisääntyneet, sillä ei ole vaaraa, että nämä kuvat vaarantaisivat heidän julkista kuvaansa. Tällaisten kuvien tarkoitus on kaiketi todistaa, että nainen osaa olla hauska, että hän on muutakin, kuin kauniit kasvot.

Selfieissä poseerataan, olipa kyseessä sitten kaunis hymy tai hullunkurinen irvistys, konventionaalinen tai kokeileva poseeraus. Poseeraus on kulttuurisesti opittu tapa olla katseen kohteena. Paljon selfieitä kuvaavilla on havaittavissa maneereita, poseerauksia, jotka toistuvat melkein samanlaisina. Voidaan oikeastaan puhua poseerausten repertuaarista, käyttäjän suosimista vakioposeerauksista, joista hän voi valita tilanteeseen sopivimman. Nämä poseeraukset ovat usein opittuja ja ne voivat imitoida julkisuuden henkilöitä, kaupallista kuvastoa tai toisten käyttäjien kuvia. Uusia trendiposeerauksia saatetaan omaksua hyvinkin nopeasti.

Bordon mukaan miehet ovat oman epävarmuutensa takia syyttäneet naisia omista ruumiillisista haluistaan. He näkevät naiset viettelijöinä, jotka käytöksellään ja kehon kielellään provosoivat ja aiheuttavat miehille haluja ja epäpuhtaita ajatuksia.[22] Ylläpitääkö sosiaalisen median naiskuvat tällaista naisviettelijän ja femme fatalen myyttiä? Aikoinaan hyvin suositun Irc-galleriassa[23] nousi esiin herutuskuvan käsite[24]. Herutuskuvat ovat usein viettelevä selfietä, joilla pyrittiin saamaan seksuaalisesti kiinnostavan sukupuolen huomio. Naisten stereotyyppinen herutuskuva on yläviistosta otettu selfie, jossa kuvakulman ansiosta näkyy rintavako, ja ylöspäin katsojaan suuntautunut vetoava katse.[25] Tällainen poseeraus korostaa feministisiä piirteitä ja saattaa jopa viitata naisen alisteiseen asemaan suhteessa mieheen. Yläviistoon suunnattu katse kohdistuu kirjaimellisesti ylempänä olevaan mieheen. Lisäksi silmät näyttävät suuremmilta, joka voi viitata avuttomuuteen ja hoivan tarpeeseen kuten pienillä lapsilla[26]. Sen sijaan, että naisia syyllistettäisiin miesten haluista tulisi ennemmin kiinnittää huomio “mieskatseeseen” (*male gaze*) jonka paineen

[22] Bordo 1993, 6.
[23] Suomalainen internet-selaimessa toimiva kuvapalvelu.
[24] ”Heruminen” on moneen muotoon kääntynyt slangisana, jolla viitataan useimmiten seksin “antamiseen” eli seksuaaliseen kanssakäymiseen suostumiseen.
[25] Myös miehillä on olemassa stereotyyppinen herutusposeeraus. Miesten herutuskuvat ovat usein koko- tai puolivartalokuvia, joissa he esiintyvät ilman paitaa. Miehen katse voi olla esimerkiksi hieman tuima tai välinpitämätön, eikä se kohdistu suoraan katsojaan. Miesten herutuskuvat usein korostavat maskuliinisia piirteitä, kuten fyysistä voimaa (lihakset ovat näkyvillä ja jännittyneinä) ja ehkä jopa kovuutta ja emotionaalista kylmyyttä.
[26] Sekä ihmislapsilla että useimpien nisäkkäiden poikasilla on suhteessa muuhun vartaloon isommat silmät kuin täysikasvuisilla. Silmien suuren koon tulisi herättää hoivavietti vanhemmissa ja muissa täysikasvuisissa.

naiset alituisesti tuntevat ja pyrkivät suoriutumaan sen mukaisesti. Vaikka mieskatse ei olisi fyysisesti läsnä, naisen omasta katseesta on tullut mieskatseen sijainen. Nainen itse arvioi omaa kehoaan yhtä armottomasti, kuin mieskatse[27]. Sosiaalisen median kuvilla pyritään miellyttämään mieskatsetta. Vaikka se ei ole läsnä kuvanottohetkellä, kuvan tiedetään joutuvan sen arvioitavaksi julkaisemisen jälkeen. Naiset myös alituisesti arvostelevat toisiaan. Erityisesti lihavia naisia halutaan rangaista siitä, etteivät he pelaa sääntöjen mukaan ja taistele ollakseen hyväksyttyjä ja normaaleja[28]. Isokokoiset naiset tuntuvat edelleen olevan haluttomia jakamaan sosiaalisessa mediassa kuvia, joissa heidän ruumiinmuotonsa näkyy. Vaikka lihavien naisten kuvia on sosiaalisessa mediassa, ne eivät saavuta samanlaista suosiota ja leviä käyttäjien keskuudessa kuten naisihannetta noudattavat vartalot.

Susirajan kuvat eivät ole selfieitä, vaikka ne ovatkin hänen itse itsestään ottamia valokuvia. Ne eivät täytä selfien ominaisuuksia visuaalisesti, kuvausteknisesti tai käyttötarkoitukseltaan. Selfiet kuvataan useimmiten mobiililaitteella, kun taas Susirajalla on käytössään todennäköisimmin järjestelmäkamera. Jo pelkästään etälaukaisimen käyttö, joka on sekä kuvaustekninen että visuaaliseen lopputulokseen vaikuttava asia, erottaa Susirajan kuvat tavallisista selfieistä. Selkeimpänä erona on kuitenkin se, että Susirajan kuvat ovat taidekuvia. Ne ovat syntyneet ja eläneet taidemaailmassa. Monet taiteilijat toki leikkivät selfiellä rikkoakseen jokapäiväisen elämän ja taidemaailman rajoja. Sosiaalinen media tarjoaa nykyään myös mahdollisuuksia taiteen tekemiselle, esittämiselle ja levittämiselle.

2.2 Täydellinen arki

Sosiaalisen median kautta käyttäjät rakentavat muille ihmisille jonkinlaisen julkisen kuvan siitä, millaista heidän elämänsä on. Vallalla on ollut tapa korostaa hyviä asioita ja piilottaa huonoja. Negatiivissävytteisissä viesteissä ihmiset eivät kerro omista henkilökohtaisista ongelmistaan (tai ainakaan vakavista sellaisista), vaan kurjista sattumista; heistä riippumattomasta ulkoisesta pahasta, joka jollain tapaa estää heitä elämästä hyvää elämäänsä. Ihmisten elämä on vuosituhansia ollut yksityistä niin, että se on koskettanut vain perhettä, sukua tai pientä yhteisöä. Sosiaalisen median myötä kuka tahansa voi tehdä yksityisestä elämästään kirjaimellisesti julkista koko maailmalle.

[27] Bordo 1993, 27; Hartley 2006, 62.
[28] Bordo 1993, 203.

Naisten kohdalla julkiseen arkeen, eli siihen mielikuvaan, mikä omasta elämästä halutaan antaa, liittyy edelleen vahvasti perinteinen naiskuva. Tähän viittaa erityisesti ne teemat, joiden ympärille rakentuu kokonaisia blogeja tai joita käsitellään life style -blogeissa[29]. Tällaisia teemoja ovat esimerkiksi muoti, sisustus, ruoka, leivonta, käsityöt, askartelu, häät ja äitiys. Nämä ovat erityisesti naisen vastuulla olevia arkisia asioita ja askareita, joiden tekemistä ja taitamista voidaan perinteisesti pitää hyveinä: hyvän naisen, vaimon tai äidin merkkeinä. Ne ovat myös asioita, joiden oletetaan kiinnostavan naisia.

[29] Life style -blogi on blogi, jossa kirjoittaja kertoo omasta elämästään, kiinnostuksen kohteistaan ja elämänsä eri osa-alueista laajasti.

3 Iiu Susirajan omakuvat

3.1 Sukkahousut tisseissä – Parodia naiseudesta

> 1970-luvulta alkaen nimenomaan feministit ovat luoneet performatiivista taidetta, jossa kyseenalaistetaan ja kritisoidaan vallitsevia sukupuolistereotypioita muun muassa parodian ja matkinnan (*mimicry*) avulla. Nämä taiteelliset taktiikat ovat toimineet samanaikaisesti kannanottoina ja naisidentiteetin rakentamisen tapoina.[30]

> As a genre, comedy is progressive, for it has the capacity to demystify the world, to expose oppressive hierarchies, and to express utopian desires. Yet comedy is also inherently conservative, for it involves the use of cultural stereo- types and archetypes.[31]

Lihavan naisen rooli voi olla joko naurun kohteena tai sen tuottajana ja naurajana[32]. Susirajan parodia on hyvin kekseliästä ja omaehtoista. Hänen visuaaliset esityksensä ovat yllätyksellisiä ja mielikuvituksellisia. Näin ollen Susiraja on naurun tuottajan roolissa. Susirajan kuvat eivät ole valtamedian komediaa, jossa lihava naisruumis siirtyy katseen kohteena olemisesta naurun kohteeksi[33]. Kyrölän mukaan komiikka perustuu "siihen, että naisen lihavuus edustaa kurittomuutta ja vaaraa sukupuolittuneita ruumisnormeja ja -ihanteita kohtaan."[34] Jonkinlainen kurittomuus leimaa kaikkia Susirajan omakuvia. Susirajan kuvat herättävät huumorin avulla ajatuksia naisruumiista ja naisen asemasta ja saavat kyseenalaistamaan yhteiskunnallisia sukupuolinormeja.

Susirajan toistuvat esitykset naiseudesta ovat jollain tapaa vinksahtaneita. Hän ei pyri toistamaan naiseutta tuottavia performatiiveja oikein, vaan lähestyy kulttuurisia naiseutta koskevia normeja huumorin ja parodian kautta. Susirajan kuvat ovat samaan aikaan sekä ilkikurisia, että viattomia. Susiraja ei suoraan näytä keskisormea (paitsi kuvassa *Haista nakki* (2011), jossa nakit suorittavat keskisormien virkaa) yhteiskunnalle, vaan vaikuttaa jopa omalla tavallaan yrittävän suoriutua yhteiskunnan vaatimuksista. Esimerkiksi kuvasarja *One Size fits all* (2010) kuvaa Susirajan pitkällistä yritystä pukeutua sukkahousuihin. Yritykset suorittaa sukupuolta oikein pyrkivät

[30] Bonsdorff & Seppä 2002, 18–19.
[31] Stukator 2001, 199.
[32] Kyrölä 2005, 111.
[33] Kyrölä 2005, 111-112.
[34] Kyrölä 2005, 111.

paljastamaan sukupuolinormien tiukkuuden. Kuvasarjojen nimet ovat yhteydessä arkeen, kiltteyteen ja tuhmuuteen. Taustalla häilyvät ajatukset siitä mikä on oikein ja mitä sinulta odotetaan. Millaista käytöstä, olemista ja tekoja? Mitä tapahtuu, jos onkin erilainen, varsinkin erilainen nainen? Täytyykö sitä hävetä? *Hyvä käytös*, *Syömään*, *Pöytä on katettu* ja *Täydellinen arki* viittaavat ironisesti naisen elämään, arkeen ja häneltä odotettuihin asioihin. Nimissä *Älä nyt suutu, Kaunis tuhmuus* ja *Tuhmaa pullaa* on jotain ilkikurista. Kuvien kokijana voin meilkein kuvitella Susirajan naureskelevan, ”Katsokaa kuinka tuhma minä nyt olenkaan, kun en ole normaalisti.”

3.2 Ruma ryijy ja joulukuusi – Lavastus

Koska naisen tila on rajattu julkisissa ja sosiaalisissa tilanteissa[35], yksityisestä kodista on tullut naisen paikka jonne hänen fyysinen tilansa on rajattu. Susiraja parodisoi perinteisen naisen roolia käyttämällä kuvissa rekvisiittana naisen arkeen kuuluvaa esineistöä ja ympäristönä naisen universumia – perinteistä suomalaista kotimiljöötä. Kaikkia Susirajan omakuvia, joita ei ole rajattu rintamuotokuviksi, voidaan pitää miljöömuotokuvina[36].

Kuvien taustana toimii yksinkertaisesti sisustettu suomalainen koti, joka ei pröystäile trendikkyydellä. Susiraja on kertonut kuvaavansa enimmäkseen vanhempiensa kotona[37]. Kuvista on löydettävissä monista suomalaiskodeista tuttua esineistöä. Sohva ja sohvapöytä ovat neutraaleja, lattialla on tutun oloisia räsymattoja ja keittiössä pirttipöytä ja penkit. *Luuta*-teoksen (2008–2010) taustaa koristaa perinteinen suomalainen ryijy[38]. Kyseiseen kuvaan on myös tarkoituksellisesti otettu mukaan tiskipöydällä olevat aterimet ja pesuainepullo sen sijaan, että ne olisi rajattu pois. Susirajan arki näyttää rehelliseltä. Arkisia esineitä ei rajata kuvista pois tai piiloteta kaappeihin kuvauksen ajaksi kuten life style -blogien kuvituksessa. Kuvien taustat ovat tarkkaan harkittuja ja näin ollen lavastettuja. Tyhjä valkoinen seinä vuorottelee sisustustekstiilien ja viherkasvien kanssa. Kuvien tunnelma ja sisältö on pienistä yksityiskohdista kiinni. Ei ole yhdentekevää, tuleeko kuvaan näkyviin pöydällä oleva sähkökynttelikkö.

[35] mm. Bordo 1993.
[36] Miljöömuotokuva on muotokuva, jossa henkilö esitetään hänelle ominaisessa ympäristössä.
[37] Friman 2011, Pihlajaniemi 2014.
[38] Sama ryijy näkyy myös kuvan *Perinnepirkot huomio 2* (2010) taustalla.

Luuta, 2008-2010.

Susiraja ei kuvaa ainoastaan naista. Hän kuvaa myös suomalaista. Harmaata, hidasta ja pysähtynyttä arkea pidetään jopa suomalaisten mielenmaisemana. Suomalaisia pidetään myös hyvin tarkkoina yksityisyydestään, jolloin koti näyttäytyy jonkinlaisena yksityisyyden pyhättönä. Koti on tila, jossa ihminen ja hänen elämänsä on turvassa muiden katseilta.

3.3 Makkarakruunu – Rekvisiitta

Näennäisesti tylsän kotimiljöön vastaparina on Susirajan kuviin asettama rekvisiitta. Vaikka rekvisiitta on enimmäkseen tavallisia esineitä, kuten ruokaa ja sukkahousuja, ne erottuvat ympäristöstään sillä, että ne vaikuttavat olevan väärässä paikassa. Seinällä roikkuu spagetteja ja patjan alla on porkkanoita. Rekvisiitat näyttävät siltä, että ne on asetettu kuvaan kuvaa varten, toisin kuin muut lavasteet, jotka vaikuttavat olevan muuttumaton osa ympäristöä. Monissa kuvissa rekvisiitta on joko käytössä kuvanottohetkellä tai se on liitetty Susirajan vartaloon. Rekvisiittana on erityisesti kotiin ja naiseuteen liittyviä asioita, joita on perinteisesti pidetty hyvänä ja naisellisen tai äidillisen naisen merkkinä kuten sukkahousut, pulla, pullataikina, kaulin ja korkokengät.

Kuvissa viitataan rekvisiitalla myös miessukupuoleen. Teoksessa *Vallan kahvassa* (2012) Susiraja pitelee kahta solmittua kravattia, joihin hän on asettanut rintansa. Kravatit ovat kuin hirttosilmukat, joissa rinnat roikkuvat. Kravatti symboloi miehistä valtaa[39] ja rinnat miesten otteessa olevia naisia. Teoksessa *Kaulin* (2010) Susiraja on asettanut kaulimen haaroväliinsä, jossa tuo perinteinen naisen käden jatke, Justiinan[40] hallitsemisen väline, muuttuu naisen fallokseksi. Pyrkiikö Susiraja puisen peniksensä avulla tuottamaan maskuliinisen performanssin ja näin miessukupuolta? Vai onko kaulin osoitus siitä, että peniksen puutteessa naiset ovat kehittäneet omat selviytymiskeinonsa, joilla korvata yhteiskunnan suosiman mieselimen? Kuva on silkkaa huumoria, mutta se samalla kyseenalaistaa miessukupuolen ensisijaisena sukupuolena. Mielestäni näissä kuvissa kulminoituu sukupuolten välinen valta-asetelma, jossa naiseus nähdään toiseutena.

Vallan kahvassa, 2012.

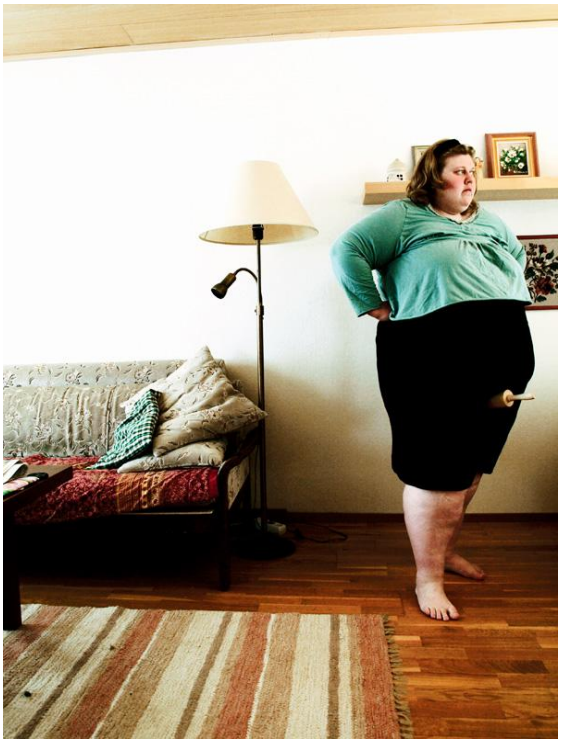

Kaulin, 2010.

Teoksissa *Joukkuepeli* (2008–2009) ja *Kodinpelastaja* (2012) Susiraja esiintyy pesäpallomailan kanssa, joka taas voidaan nähdä miehen ”käden jatkeena” ja vallankäytön välineenä. Pesäpallomaila assosioituu sekä joukkueurheiluun, että väkivaltaan, joista molemmat ovat niin sanotusti miesten lajeja. *Kodinpelastajassa* teoksen nimi viittaa pesäpallomailan käyttämiseen

[39] Kravatti kuuluu erityisesti poliittiseen, tai muuten suuressa valta-asemassa, esimerkiksi yritysjohdossa, työskentelevien työpukeutumiseen.
[40] Justiina Puupää on Pekka Puupään vaimona tunnettu suomalainen sarjakuva- ja elokuvahahmo.

uhkailun ja mahdollisena väkivallanteon välineenä kodin puolustamiseksi. Teoksen visuaalinen sisältö on kuitenkin aivan päinvastainen, sillä Susiraja on työntänyt mailan sukkahousujensa lahkeeseen. Teoksessa *Joukkuepeli* Susiraja istuu pöydän ääressä selin katsojaan iso musta takki päällään huppu päänsä yli vedettynä. Hänellä on oikeanpuoleisessa kädessään pesäpallomaila, jonka toinen pää lepää hänen harteellaan. Susiraja on kuin jengiläinen tai mafian jäsen, joka odottaa uhrinsa kotona tämän paluuta uhkaillakseen häntä. Kuvan mustavalkoisuus ja hahmoon kohdistuva spottivalo lisäävät sen dramaattisuutta ja vaaran tuntua. Teoksen nimi *Joukkuepeli* viittaa pesäpalloon urheilulajina, mutta tässä yhteydessä sen todellinen merkitys piilee jengin yhteisöllisyydessä.

Joukkuepeli, 2008–2009.

3.4 Maha tarjottimella ja kahvikuppi tissillä – Ruumiillisuus

Naistaiteilijat ovat jo 1970-luvun naisliikkeestä asti tehneet taidetta, jossa he käyttävät omaa vartaloaan pääasiallisena materiaalina[41]. Suuri osa Susirajan kuvien huumorista tulee hänen kehonsa käytöstä. Susirajan ruumis on yksi kuvien tärkeimpiä elementtejä, sillä esimerkiksi rekvisiitta on usein vuorovaikutuksessa hänen ruumiinsa kanssa tai jopa liitetty siihen. Susiraja esittää ruumiinsa hyvin poikkeuksellisesti ja jopa epäkunnioittavasti. Tämä hätkähdyttää katsojia, jotka ovat tottuneet sosiaalisen median kuviin, joissa ihmiset yrittävät näyttää parhaat puolensa ja piilottaa huonot. Susiraja on kertonut poseeraavansa itse kuvissaan muun muassa sen takia, ettei voisi esittää toista ihmistä huonossa valossa[42]. Susiraja käyttää usein hyväkseen naisruumiin perinteisesti seksuaalisena pidettyjä osia, erityisesti rintoja ja reisiä, ja esittää ne uudelleen usein jonkin rekvisiitan avulla. Hän rikkoo niiden seksuaalisen mystiikan esittämällä ne arkipäiväisesti ja jopa ivallisesti.

3.4.1 Älä syö mun eväitä – Lihava naisruumis esillä

Lihavan ihmisen ruumis tuntuu edelleen olevan tabu, jota sekä ihmisen itsensä, sekä muiden, tulee hävetä. Paljaat reidet ja käsivarret saavat jopa vaivautumaan, kun on tottunut siihen, että lihavaa ruumista yritetään peitellä. Kuvat jättävätkin katsojan hetkeksi hämmennyksen valtaan. Miten tähän saa ja pitää reagoida? Susiraja pohtii teoksistaan näin:

> Ihmiset hämmästyvät, kun isokokoinen ihminen kehtaa olla framilla eikä häpeile ulkomuotoaan. Hämmennys tuplaantuu, kun pulleus yhdistyy teosteni kurittomuuteen – esimerkiksi siihen, että kuvissani on paljon ruoka-aineita. Miten se kehtaa! Monen mielestä iso ihminen ei ole kuvan arvoinen. Pulleiden pitäisi olla syrjässä ja piilossa.[43]

Kuvat tarjoavat huumorin avulla helpotusta lihavan ruumiin kohtaamiseen. Susirajan kuvat opettavat, ettei ihmisruumiiseen tarvitse suhtautua ryppyotsaisesti hengen pyhättönä, jota ei saa häpäistä, eikä piilotettavana ja hävettävänä asiana. Lihavien ihmisten paljas pinta on tuttua lähinnä television laihdutusohjelmista, joissa ylipainoinen henkilö joutuu puolialastomana astumaan vaa'alle saadakseen "tuomion". Tällaisissa ohjelmissa lihavat ruumiit ovat tarkoitettu

[41] Grigsby 1991, 83–84.
[42] Friman 2011.
[43] Friman 2011.

katsojille kauhisteltaviksi. Television laihdutusohjelmia tutkineen Pajalan mukaan niissä "tullaan rakentaneeksi kulttuurisesti hyväksyttäviä tapoja olla ja elää. Autettaviksi valikoidut ihmiset määritellään kulttuurisista normeista poikkeaviksi ja heille osoitetaan oikea suunta kohti normien mukaista elämää"[44]. Susiraja haastaa katsomaan ruumistaan ja toisinaan ohjaa katsetta tiettyihin ruumiinosiin.

Naisen aseman parantuminen on johtanut entistä tiukempaan ruumiin kontrollointiin. Naisen yhteiskunnallisen tilan kasvaessa ruumiin tila on pienentynyt.[45] Miesten ja naisten välistä kokoeroa pidetään luonnollisena, normaalina ja toivottavana. Miehen ja naisen ruumiiden tulee olla erilaisia, eli erikokoisia.[46]

> Sukupuolieron tuottamiseen liittyy oletus kokoerosta: "miehisen miehen" kuuluisi olla "naisellista naista" suurikokoisempi, koska suurempi koko symboloi suurempaa valta-asemaa. Lihava nainen saattaa rikkoa sukupuolitettua kokoero-oletusta, koska suureen kokoon usein liitetään maskuliinisia piirteitä -- Lihavuus voi siis kyseenalaistaa luonnollistettuja eroja mies- ja naisruumiiden välillä, ja jähmeät sukupuolikäsitykset tuottavat osaltaan lihavuuteen kohdistuvia ennakkoluuloja.[47]

> Because they do not construct bodies that conform to the feminine ideal, fat women are perceived as violating socially prescribed sexual roles, and that violation is a threat to existing power structures. Women may have made gains in intellectual and economic power, but there is a price to be paid. At all costs, a woman must not be allowed to maintain (or win) physical power as well. If she does, she is in rebellion, not only against male power structures but against all that is feminine.[48]

Lihava naisruumis rikkoo kulttuurista naiseuden ihannetta. Lihavan naisen ruumis on kuriton, jolloin nainen voidaan nähdä uhmakkaana, villinä ja kapinallisena. Lihavaan ruumiiseen liitetään nälkä, joka symboloi seksuaalisuutta, halua ja valtaa.[49] Miehiin assosioituina nämä asiat ovat positiivisia, mutta naisiin assosioituina negatiivisia. Olemalla lihava Susiraja ei taivu yhteiskunnan sukupuolelle asettamiin normeihin. Lihavia ihmisiä pidetään erilaisina, koska he eivät täytä

[44] Pajala 2007, 83.
[45] Mm. Harjunen & Kyrölä 2007, 22–23; Kyrölä 2006, 115.
[46] Guillaumin 1993, 45.
[47] Harjunen & Kyrölä 2007, 11.
[48] Hartley 2001, 64–65.
[49] Stukator 2001, 199.

yhteiskunnan vaatimuksia sukupuoliselle ruumiille. Lihava nainen ei ole sosiaalisessa mielessä täysin nainen, koska hän ei täytä naisille asetettuja ruumiillisia sukupuolinormeja.

Muoti on yksi niistä tekijöistä, jotka rajaavat isokokoiset ihmiset sukupuolisten normien ja konventioiden ulkopuolelle. Painavien naisten on esimerkiksi haasteellista käyttää korkokenkiä, sillä ruumiin paino ei jakaudu jalkapohjalle tasaisesti, vaan päkiöille tulee normaalia enemmän painoa kannettavaksi. Susiraja ei kuitenkaan suostu pyrkimykseen erottaa häntä naissukupuolesta, vaan käyttää kenkiä omalla kekseliäällä tavallaan teoksessa *Pussijalat*[50] (2008–2010). Teoksessa *Vauhtiajot* (2008–2010) on hieman samanlainen idea, kuin *Pussijaloissa*. Susiraja on laittanut sukkahousut riippumaan rinnoistaan sen sijaan, että olisi vetänyt ne jalkaansa.

Sata grammaa 2, 2012.

Voimanainen, 2011.

Hartley kirjoittaa, kuinka naisten rooli on olla hoivaaja ja näin huolehtia muiden tarpeista ennen omiaan. Lihava ruumis kertoo itsestään huolehtimisesta, itsensä ruokkimisesta, mikä katsotaan

[50] Katso lisää sivuilta 17–18.

naisille sopimattomaksi.[51] Toisenlainen "itsestään huolehtiminen" eli painonhallinta (laihana pysyminen, urheilu ja niukka syöminen) taas katsotaan naisen velvollisuudeksi[52]. Susirajalla on monissa kuvissa rekvisiittana ruokaa. Ruoka vihjaa katsojalle, että se saattaa pian tulla lihavan ihmisen syömäksi ja lihottaa häntä entisestään. Kieltäessään lihavuuden yhteiskunta kieltää myös ruuan, millä lihavuus voidaan saavuttaa. Susiraja pitelee usein ruokaa omistavasti lähellään, kuin sanoen: "Tämä on minun ruokani, minulla on oikeus tähän." Kuvissa *Satagrammaa 1, 2* ja *3* (2012) meetvurstisiivut ovat hänen kasvoillaan mahdollisimman lähellä häntä, kuin osa häntä. Metvurstit ovat hänelle kurkkuviipaleiden sijaan virkistävä kasvohoito ja arjen luksusta. Teoksessa *Älä syö mun eväitä* (2008–2010), jossa ruoka on jo hieman paranoidisesti naulattu lautaan kiinni sen menettämisen pelossa. *Voimanaisessa* (2011) Susirajan kyynärtaipeisiin on asetettu hampurilaiset hänen ottaessaan perinteisen hauiksen näyttö -poseerauksen. Hampurilaiset voivat olla puolustettavaa omaisuutta, jolloin voimaa ilmaiseva maskuliininen poseeraus toimii varkaan pelottamiseksi. Tai ehkä ne ovat hänen voimanaisen voimavaransa, kuin Kippari Kallen pinaatti. Hän ei olisi yhtä voimakas ja rohkea ilman hampurilaisiaan. Suurempi koko viittaa suurempaan valtaan[53] ja hampurilaiset ovat ehkä olleet rakentamassa tätä valtaa.

3.4.2 Hajuton ja mauton – Naisen ruumiillinen rajoittaminen

Colette Guillaumin mukaan yhteiskunta olettaa, että ruumis ei voi olla sukupuoleton, joten sekaantumista sukupuolen rakentumiseen pidetään hyväksyttävänä. Yhteiskunta ja sosiaaliset instituutiot puuttuvat yksilön sukupuolen rakentumiseen koko hänen elämänsä ajan ja ylläpitävät sukupuolista kahtiajakoa.[54] Ruumista voidaan sosiaalisesti kontrolloida muun muassa ulkoisilla elementeillä, jotka rajoittavat liikkumista ja ruumiin vapautta, kuten korseteilla ja kengillä.[55] Susirajan tuotannossa tunnistan rekvisiittana käytetyt sukkahousut ja korkokengät erityisesti tällaisiksi naisruumista rajoittaviksi objekteiksi. Teoksessa *Pussijalat* Susiraja on laittanut perinteiset mustat avokkaat minigrip-pusseihin ja teipannut ne ilmastointiteipillä sääriinsä polvien kohdalle sen sijaan, että olisi laittanut kengät jalkaansa. Korkokengät on liitetty jalkoihin, muttei niiden käyttötarkoituksen mukaisesti. Koska kengät eivät ole Susirajan jaloissa, ne eivät voi rajoittaa hänen liikkumistaan ja vapauttaan tarkoitetulla tavalla. Ne ovat muovipussien vankeina,

[51] Hartley 2002, 69–71. Kts. myös Bordo 1993, 171.
[52] Harjunen & Kyrölä 2007, 23.
[53] Harjunen & Kyrölä 2007, 11.
[54] Guillaumin 1993, 40–41.
[55] Guillaumin 1993, 42.

josta ne eivät pääse kontrolloimaan käyttäjäänsä, vaan niitä kantava nainen on kontrollissa. Vaikka kengät ovat hyvin pinnallinen pyrkimys muokata ruumista, Susiraja on etäännyttänyt ne vieläkin kauemmaksi niin, etteivät ne käytännössä edes kosketa hänen ihoaan. Susiraja ei taivu yhteiskunnan materiaalisille pyrkimyksille puuttua hänen ruumiiseensa. Näin Susirajan ilkikurisuus tulee esiin. Hän ei suostu leikkimään sääntöjen mukaan, vaan pelleilee perinteisillä naisen roolia määrittävillä esineillä ja asioilla.

Pussijalat, 2008–2010.

Kuten jo aiemmin mainitsin, Susirajan tuotannossa paljon esiintyvät sukkahousut ovat yksi materiaalinen pyrkimys rajoittaa naisruumista. Nykyajan sukkahousut ovat herkästi rikkoutuvat, joten ne jalassa täytyy käyttäytyä siististi jotteivät ne repeä. Sukkahousut kuuluvat erityisesti naisten juhlapukeutumiseen ja jo pienet tytöt puetaan mummon syntymäpäiville sukkahousuihin. Sukkahousut rajoittavat nuoria tyttöjä fyysisesti pakottamalla heidät istumaan siivosti kahvipöydässä, kun taas pojat pääsevät rymyämään vapaasti. Lapsia ja nuoria komennetaan sen mukaan, millainen käytös on soveliasta heidän sukupuolelleen[56]. Sukkahousut ovat myös vaatekappale, jonka avulla voidaan sosiaalisesti hyväksytysti esitellä “paljasta pintaa” ihon kuitenkaan olematta paljas.

[56] Guillaumin 1993, 45.

3.5 Poseeraamattomuus

Poseeraamattomuudella viittaan Susirajan epäkonventionaaliseen tapaan olla kuvissa, eli toisin sanoen hänen ilmeettömään tuijotukseensa. Ilmeetön tai tyhjä eivät kuitenkaan ole oikeita sanoja kuvaamaan Susirajan katsetta, sillä katsoja voi tulkita Susirajan katseen takaa paljon. Poseeraus on yksi tärkeä ero sosiaalisessa mediassa julkaistujen selfieiden ja Susirajan omakuvien välillä. Poseeraamattomuus on terminä kuitenkin problemaattinen. Sen voi nähdä joko poseerauksen vastakohtana tai poseerauksen käsitteen alaisena, yhtenä vaihtoehtoisena poseerauksena. Poseeraamattomuus voidaan ymmärtää poseerauksen muotona silloin, kun se on tietoisesti valittu, kuten Susirajan kuvissa. Poseerauksen vastakohta se on silloin, kun henkilö ei tiedä olevansa valokuvattavana tai katsottuna. Ihmiset eivät poseeraa ainoastaan valokuvissa vaan usein myös arkisissa tilanteissa, erityisesti tiedostaessaan olevansa jonkun toisen katseen kohteena. "Poseeraaminen tulee meille selkärangasta. Kenen tahansa ulkopuolisen läsnäolo pilaa tunnelman: ihminen alkaa heti esittää. Haluan olla valokuvissa oma itseni."[57] Susiraja toteaa Helsingin sanomien Nyt-liitteen haastattelussa. Vaikka Susiraja sanoo esiintyvänsä kuvissa omana itsenään, mielestäni hän esiintyy kuvissa hahmona. Hahmo varmasti perustuu hyvin pitkälle Susirajaan itseensä, mutta ei ole yhtä kuin Iiu Susiraja. Taiteilijoiden omakuvat ovat taidemuoto, eivät objektiivisia presentaatioita taiteilijasta. Omakuva on taiteen laji, jota Susiraja on käyttänyt käsitelläkseen teoksissa eri aiheita. Susirajan kuvissa ottama rooli voi esimerkiksi olla liioiteltu osa tai puoli hänestä. Poseeraamattomuus voi olla hyvin luonnollinen tapa Susirajalle olla valokuvissa, mutta samalla siitä on tullut myös osa hänen esittämäänsä hahmoa.

Cindy Sherman on Yhdysvaltalainen kuvataiteilija, joka tunnetaan erityisesti omakuvista, joissa hän käyttää hyväkseen populaarikulttuuria ja matkintaa. Sherman toimii kuviensa ohjaajana ja näyttelijänä[58] kuten Susirajakin. Siinä missä Sherman muuntautuu ja vaihtaa hahmoa[59], Susirajan hahmo ei muutu. Erityisesti Susirajan katse ja ruumis tekee hahmosta aina saman ja tunnistettavan. Susirajalle itselleen on tärkeää, että hänen katseensa on vuosien varrella pysynyt valokuvissa samana[60]. Darcy Grimaldo Grigsby on tulkinnut Shermanin ilmeet kuvissa joko tyhjiksi tai liioitelluiksi, jonkinlaisiksi naamioiksi[61]. Onko Susirajan ilme myöskin tällainen naamio, vai

[57] Friman 2011.
[58] Grigsby 1991, 85.
[59] Grigsby 1991, 85.
[60] Pihlajaniemi 2014.
[61] Grigsby 1991, 85.

päinvastoin riisuttu mahdollisista naamioista? Sherman näyttelee eri naishahmoja uudelleen ja uudelleen ja näin tuottaa naissubjektin, sikäli kuin naiseus nähdään erilaisten sukupuoliperformanssien toistona.[62] Grigsby esittää Jo Spencen omakuvat Shermanin kuvien vastaparina[63]. Siinä missä Shermanin anonyymi ihannevartalo taipuu erilaisiin esityksiin, Spencen isokokoisempi ja näkyvämpi ruumis kieltäytyy muuttumasta.[64] Susirajan lihava ruumis toimii samoin. Lihavaa ruumista ei nähdä samalla tavalla anonyymina ja muuntautumiskykyisenä, kuin hoikkaa ruumista. Susiraja ruumiin poseeraukset ovat hyvin maltillisia. Enimmäkseen hän asettelee itsensä vain vähimmällä tiettyyn tekemiseen tai asentoon vaadittavalla tavalla. Sen sijaan, että Susiraja toistaisi erilaisia feminiinisiä subjekteja, hän pysyy samana. Hän toistaa sukupuoliperformansseja omalla erityisellä tavallaan. Kuten Spence, Susiraja "tekee kuvillaan karkeita parafraaseja ennemmin, kuin vakuuttavia kopioita perinteisistä tyyleistä"[65].

Symbioosi, 2008–2010.

Susirajan tuotannossa ainut taiteen historiasta tuttu konventionaalinen poseeraus löytyy kuvasta *Symbioosi* (2008–2010), joka on Madonna-aiheinen. Kuvassa Susiraja pitelee pullapitkoa varoen sylissään rintaansa vasten, kuten pientä vauvaa. Katseensa hän on kääntänyt sylissä lepäävään pitkoon. Päällään Susirajalla on yksinkertainen musta mekko, mikä häivyttää kuvan ajallisuutta.

[62] Grigsby 1991, 85.
[63] Grigsby 1991, 92–93.
[64] Grigsby 1991, 93.
[65] Grigsby 1991, 93.

Kuva vaatii epäkonventionaalisen sisältönsä pariksi konventionaalisen poseerauksen rakentaakseen merkityksensä ja tehdäkseen itsensä tunnistettavaksi. Kuvasta voidaan tulkita monia merkityksiä. Susiraja esittää itsensä Madonnana, jolloin hän toistaa täydellisen naisen ja äidin performatiivin. Teoksen nimi *Symbioosi* viittaa äidin ja lapsen riippuvuussuhteeseen, joka tässä tapauksessa onkin naisen ja pullan välinen. Nainen on riippuvainen pullasta, mutta samalla pulla koko olemassa olo on riippuvainen naisesta. Naisen leipoessa pullaa, pulla samalla merkitsee hänet "pullansynnyttäjäksi" ja tuottaa näin hyväksyttävän naissubjektin. Toisaalta pulla tässä yhteydessä esitetään syötäväksi vapahtajaksi, joka suun kautta nautittuna vapauttaa naisnormeista[66].

[66] Kts. s. 16–17 itsensä ruokkimisesta.

4 Yhteenveto

Nostan esiin vielä Susirajan teoksen *Lucia* (2008–2010), jossa on esimerkillisesti hänen teoksistaan lötämiäni teemoja. Kuvan miljöö on selvästi tunnistettavissa yksityiseksi kodiksi. Lavastuksena toimivat tavalliset sisustusesineet. Valkoinen pöytä ja ruskea sohva ovat hyvin yksinkertaiset, melkeinpä ankeat. Seinällä on kuvan taustan peittävä värikäs sisustustapetti tai -kangas, jossa on luontoaiheinen kuvio. Lisäksi vasempaan reunaan on sommiteltu kolme huonekasvia. Susiraja itse esiintyy kuvassa jälleen kerran poseeraamatta. Hänen vartalonsa on hyvin rauhallisessa ja maltillisessa istuma-asennossa ja hänellä on jo tutuksi tullut ”ilmeetön” ilme. Ainoastaan hieman alaviistoon suuntautuva katse antaa vaikutelman ylimielisestä ilmeestä.

Lucia, 2008–2010.

Tavanomainen miljöö ja hahmon poseeraamattomuus yhdistyvät jälleen mielenkiintoiseen rekvisiittaan ja paljaiden säärien vilautukseen. Susirajan edessä oleva pöytä peittää näkymän niin, että jää katsojan arvuuteltavaksi, olisiko Susirajan mekon helman alle voinut nähdä. Joka tapauksessa se, että hänen säärensä näkyvät ikään kuin pöydän alta, luo katsojalle mielikuvan tirkistelystä. Vastassa ei kuitenkaan ole pitkät, laihat tai hyvin treenatut silosääret, vaan ihan tavalliset, paksut ja hieman muhkuraiset koivet. Puoliksi sylissään Susirajalla on iso nalle. Susiraja on teipannut ilmastointiteipillä otsaansa sähkökynttilän, jossa on punainen jalka. Rekvisiitta on jälleen liitetty suoraan hänen vartaloonsa. Teoksessa *Lucia* Susiraja on luonut representaation hyvin tunnetusta kristillisestä perinteestä tutusta naishahmosta. Hän on käyttänyt keinona matkintaa (*mimicry*), jolloin hahmon tunnettavuuden kannalta ratkaisevassa roolissa on otsaan teipattu kynttilä, joka toimittaa Lucian valoseppeleen virkaa. Kyseessä on sukupuoliperformatiivi, jossa Susiraja tuottaa naissubjektia toisin. Hänellä ei ole pitkiä kultakutreja, eikä valkeata mekkoa, joita ehkä odotamme Lucia-neidolta, mutta se ei tee hänestä sen vähemmän tai huonompaa Luciaa.

Susirajan teokset kuvaavat yksityistä kotia ja elämän aluetta, toisin kuin sosiaalisen median kuvat, joissa on julki tuotu elämä. Susiraja ei poseeraa kuvissaan, kun taas poseeraus on olennainen osa selfietä. Lisäksi Susirajan teokset asettuvat vastustamaan ahtaita ruumisnormeja, kun taas sosiaalisen median kuvat toistavat niitä. Susirajan kuvat ovat taidekuvia ja niiden luominen on vaatinut aikaa. Kuvat ovat tarkasti mietittyjä ja rakennettuja, lavastettuja ja näyteltyjä. Sosiaalisen median kuvat ovat suurimmaksi osaksi spontaanisti kuvattuja.

Hahmotan Susirajan valokuvat erikoisina ja ainutlaatuisina naiseuden representaatioina, kun taas sosiaalisen median naiskuvat näyttäytyvät yhteiskunnassa vallitsevien sukupuoli- ja ruumisnormien toistajina. Susirajan kuvat pyrkivät rikkomaan naisille ja naisruumiille asetettuja normeja. Susirajan teoksissa lavastus nostaa esiin kysymyksiä yksityisyydestä ja naisen tilasta. Rekvisiittana on enimmäkseen perinteistä naisten käyttämää esineistöä, joka korostaa sukupuolikysymyksiä. Teoksissa ruumiillisuus ja poseeraamattomuus ovat kurittomuutta ja epäkonventionaalisia tapoja olla valokuvassa. Susirajan parodia syntyy kontrastista. Tavallinen ja paikoitellen ankea kotimiljöö ja Susirajan ilmeetön katse luovat apaattisen tunnelman. Se on ristiriidassa yllätyksellisen ja kurittoman rekvisiitan ja ruumiin käyttön kanssa. Tästä kontrastista syntyy Susirajan omaleimainen tyyli ja katsojan suupieliä ylöspäin nykivä parodia.

5 Lähteet

Painetut lähteet

von Bonsdorff, Pauline & Seppä, Anita (2002) Johdanto. Teoksessa von Bonsdorff, Pauline & Seppä, Anita (toim.) *Kauneuden sukupuoli : Näkökulmia feministiseen estetiikkaan*. Helsinki: Gaudeamus, 7–24.

Bordo, Susan (1993) *Unbearable weight : Feminism, western culture, and the body* (10th anniversary ed. painos 2003). Berkeley CA: University of California Press.

Friman, Laura (2011) " Muoto ja Kuva", *Helsinginsanomien Nyt-liite* 28.1.2011.

Grigsby, Darcy Grimaldo (1991) Dilemmas of visibility: Contemporary women artists' representations of female bodies. Teoksessa Goldstein, Laurence (toim.) *The female body : Figures, styles, speculations*. Ann Arbor MI: University of Michigan Press, 83–100.

Guillaumin, Colette (1993) The constructed body. Teoksessa Burroughs, Catherine B. & Ehrenreich, Jeffrey David (toim.) *Reading the social body*. Iowa City (Iowa): University of Iowa Press, 40–61.

Harjunen, Hannele & Kyrölä, Katariina (2007) Johdanto. Lihavuustutkimusta toisin. Teoksessa Kyrölä, Katariina & Harjunen, Hannele (toim.) *Koolla on väliä! : Lihavuus, ruumisnormit ja sukupuoli*. Helsinki: Like, 9–46.

Hartley, Cecilia (2001) Letting Ourselves Go : Making Room for the Fat Body in Feminist Scholarship. Teoksessa Braziel, Jana Evans & LeBesco, Kathleen (toim.) *Bodies out of bounds : Fatness and transgression*. Berkeley: University of California Press, 60–73.

Kyrölä, Katariina (2005) Kokoeroja genreissä - lihavat populaarimediassa. Teoksessa Laiho, Marianne & Ruoho, Iiris (toim.) *Median merkitsemät : Ruumis ja sukupuoli kuvassa*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 103–130.

Kyrölä, Katariina (2006) Ruumis, media ja ruumiinkuvat. Teoksessa Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iiris (toim.) *Sukupuolishow : Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 107–128.

Pihlajaniemi, Anna (2014) ”Iiu Susiraja: Olen paksu ja onnellinen”, *Kodin kuvalehti* 30.12.2014.

Rossi, Leena-Maija (2006) Mainonta sukupuolituotantona. Teoksessa Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iiris (toim.) *Sukupuolishow : Johdatus feministiseen mediatutkimukseen.* Helsinki: Gaudeamus, 62–79.

Stukator, Angela (2001) “It’s not over until the fat lady sings” : Comedy, the carnivalesque and body politics. Teoksessa Braziel, Jana Evans & LeBesco, Kathleen (toim.) *Bodies out of bounds : Fatness and transgression*. Berkeley: University of California Press, 197–213.

Villi, Mikko (2011) Kuvien virtaa ja valokuvallista viestintää : Kamerapuhelimet ja valokuvan viestintäteknologinen konteksti. *Lähikuva, 24*(4) , 30–41.

Painamattomat lähteet

Iiu Susirajan CV, <http://www.iiususiraja.com/cv/> Viitattu 5.5.2015